

О. В. Бушиа, О. М. Глушак, Г. А. Кучаковська, О. С. Литвин, В. В. Прошкін, С. М. Шевченко. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. С. 78–80. URL : <https://zcit.kubg.edu.ua/index.php/journal>

9. Стрельніков В. Ю. Підготовка майбутніх педагогів спеціальної освіти до виконання функцій тьютора. *Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. «Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти»*, 22–23 квіт. 2021 р. / за заг. ред. Пахомової Н. Г., Березан В. І.; ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2021. 396 с.

10. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. К. : Знання, 2012. 390 с.

11. V.Yu. Strelnikov, L.V. Lebedyk, T.V. Hura, S.I. Sysoieva, S.V. Stankevych, E.V. Shapovalova, O.Ye. Avilova. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351. URL : <https://www.ujecology.com/articles/leadership-and-social-work-in-the-environmental-management-system.pdf>

Лариса Семеновська,

докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Олександр Єрмоленко,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня доктора філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Розвиток ідей музейної педагогіки в творчості Василя Лобурця

Реалізація ідей музейної педагогіки у процесі професійної підготовки вчителя розкриває широкі можливості для здійснення психолого-педагогічних і методичних досліджень в умовах музейного середовища. Сучасні вчені (Р. Басенко, М. Гриньова, О. Лавріненко, О. Сухомлинська, Ю. Павленко, Н. Пусепліна та ін.), переконують, що залучення майбутніх учителів до наукового пошуку з використанням засобів музейно-педагогічної діяльності через організацію наукових студій, фондової роботи, проведення науково-практичних конференцій і семінарів, конкурсів дослідницьких робіт сприяє формуванню гуманітарної культури, планетарного та професійно-педагогічного мислення, цілісної картини світу, забезпечує оволодіння методологією пізнавальної діяльності, знання методів і прийомів включення дітей у різноманітні види діяльності (світоглядно-культурологічний аспект); дозволяє опанувати психолого-педагогічними методами діагностики, знаннями методів і прийомів включення дітей у різні види діяльності (психолого-педагогічний та методичний аспект); дає можливість використовувати надбання народної педагогіки, психології і світової педагогічної науки, навчитися визначати конкретні виховні завдання, враховуючи мету виховання, соціальну ситуацію, рівень розвитку колективу, будувати педагогічне спілкування на основі різноманітнення спільної діяльності (педагогічні вміння та навички).

Історико-педагогічні дослідження відіграють дедалі вагомішу роль у процесі розвитку педагогічної науки. Вивчення спадщини педагогів минулого є важливим і закономірним, оскільки аналіз педагогічних поглядів персоналій дає змогу осмислити загальну динаміку історико-педагогічного процесу в Україні як цілісного багатогранного феномена.

Серед талановитих педагогів-учених, які розробляли низку актуальних проблем музейної педагогіки важливо акцентувати увагу на постаті нашого земляка – доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка УАІН Василя Єгоровича Лобурця (1930–2006).

Понад сорок років педагог працював в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. У 1953 р. В. Лобурець закінчив навчання в університеті (із відзнакою), а з 1956 р. вже працював відповідно до розподілу в Полтавському педагогічному інституті (тепер – ПНПУ імені В. Г. Короленка), спочатку на посадах асистента, старшого викладача (1960 р.), доцента (1965), завідувача кафедри історії СРСР і УРСР (1968–1971 рр.). Захистивши в 1963 р. кандидатську дисертацію, В. Лобурець продовжив наукову діяльність. Після завершення докторського дослідження Василь Єгорович знов працював доцентом кафедри історії СРСР і УРСР. З 1981 по 1996 рр. – проректор з наукової роботи, 1990 р. – завідувач кафедри СРСР, 1991 р. – завідувач кафедри історії східного слов'янства, 1993 р. – завідувач кафедри історії України, 1997 р. – завідувач кафедри всесвітньої історії.

У контексті нашого дослідження важливо вказати, що саме за часів перебування Василя Лобурця на посаді проректора з наукової роботи та за його активного сприяння в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка було засновано музей.

Учений був переконаний, що одним із провідних завдань діяльності музею у складі закладу вищої освіти є підготовка майбутнього вчителя до виховної роботи засобами музейно-педагогічної діяльності та створення з цією метою науково обґрунтованого музейно-педагогічного середовища на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогічного і студентського колективів.

У своїй діяльності вчений розглядав музей як структурний компонент закладу вищої освіти, функціонування якого підпорядковане загальній меті формування особистості майбутнього вчителя та його професійної підготовки. Зміст діяльності музею визначався реалізовуваними ним функціями (виховна, освітня, науково-дослідницька) і специфікою завдань підготовки майбутнього вчителя, в тому числі й до виховної роботи. У межах реалізації виховної функції музей забезпечував мотиваційну спрямованість особистості майбутнього вчителя на успішну професійну діяльність, виховання громадянської свідомості, національну ідентифікацію, надання можливості творчої самореалізації особистості, орієнтацію на загальнолюдські цінності. Освітня функція сприяла засвоєнню актуальних знань з історії, становлення і розвитку національної освітньої системи країни та регіону, теоретичних ідей відомих педагогів і досвіду їх практичної реалізації, допомагає, на цій основі, формуванню творчого професійно-педагогічного мислення і цілісної картини світу.

Для забезпечення ефективності педагогічного процесу вчений уважав за доцільне інтеграцію методів, форм і засобів власне музейно-педагогічної

діяльності та дидактики вищої школи. Така необхідність зумовлювалася потребою забезпечення професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя як музейно-педагогічними засобами (в умовах музейного середовища), так і безпосередньо у педагогічному процесі закладу вищої освіти (навчально-виховна, дослідницька, дозвіллева діяльність).

У наш час музейний комплекс Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка нараховує 19 музеїв, кімнат-музеїв, меморіальних кімнат і постійно діючих змінних виставок різного профілю, що відтворюють розвиток одного із найвідоміших в Україні та за її межами закладу вищої освіти. Експонати комплексу, зібрані впродовж багатьох десятиріч колективом викладачів та студентів, використовуються для поглиблення знань за фахом, розкривають розвиток педагогічної освіти в Україні, внесок видатних діячів науки і культури, імена яких тісно пов'язані з Полтавщиною та університетом, забезпечують формування національної свідомості, виховання духовної культури, сприяють пізнавальній активності майбутніх учителів.

Важливо, що музейний комплекс університету й понині виконує освітньо-виховну та науково-дослідницьку функції. Метою освітньо-виховної діяльності є здійснення історико-патріотичного, морально-естетичного, екологічного виховання, формування національної свідомості, культури, розвиток індивідуальних здібностей майбутніх учителів, забезпечення умов їх реалізації. До провідних видів освітньо-виховної діяльності музейного комплексу належать екскурсійна, лекційна та виставкова діяльність.

У контексті науково-дослідницької діяльності комплексу проводиться експозиційна робота (опрацювання музейних фондів, вивчення експозиції), метою якої є формування наукового світогляду майбутніх учителів, узагальнення кращого регіонального педагогічного досвіду, цілеспрямована підготовка до практичного застосування набутих знань, умінь і навичок. Серед недоліків даного виду діяльності: недостатні поінформованість і залучення студентів; відсутність професійно орієнтованих методичних рекомендацій щодо можливостей використання музейно-педагогічної діяльності у виховній роботі; брак належного педагогічного керівництва через недооцінювання ролі музейно-педагогічної діяльності в системі підготовки вчителя.

Зміст утілення науково-дослідницької функції передбачає організацію науково-пошукової діяльності студентів, зокрема, роботу творчих груп у фондах музеїв, підготовку навчально-просвітницьких заходів у музейному середовищі, навчально-наукових публікацій і виступів на студентських конференціях, розробку методичних матеріалів із питань музейно-педагогічної діяльності у загальноосвітніх закладах.

Практичний досвід функціонування музейно-педагогічного комплексу та підготовки вчителя до виховної роботи в умовах музейного середовища дає можливість визначити такі її етапи: 1) діагностично-підготовчий; 2) практично-діяльнісний; 3) креативно-узагальнюючий.

Метою діагностично-підготовчого етапу є ознайомлення студентів із загальними основами музейно-педагогічної діяльності як галузі педагогічної науки. Серед завдань цього етапу виділяємо вивчення особистісних якостей

студента з точки зору реалізації особистісно-орієнтованого підходу для забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі подальшої підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи засобами музейно-педагогічної діяльності; з'ясування індивідуальних можливостей кожного суб'єкта процесу підготовки у відповідності до професійних та духовно-культурних потреб та інтересів.

Практично-діяльнісний етап має на меті активне залучення суб'єктів підготовки до участі у музейно-педагогічній діяльності. Завданнями даного етапу визначені: представлення відносно самостійних компонентів музейно-педагогічної діяльності (експозиційна, екскурсійна, виставкова, освітньо-виховна, науково-дослідницька) як цілісної педагогічної системи, у сукупності їх взаємозв'язків та взаємозалежностей; забезпечення методичної та практичної підготовки майбутнього вчителя (засвоєння методів, форм і засобів музейно-педагогічної діяльності; конструктивно-проектна діяльність: розробка сценаріїв виховних заходів, музейних уроків тощо; практичне втілення розроблених проєктів у навчально-виховний процес закладу освіти).

Метою креативно-узагальнюючого етапу є забезпечення творчого пошуку майбутнім учителем інноваційних шляхів реалізації музейно-педагогічної діяльності як засобу виховання в сучасному освітньому середовищі, діагностика і корекція сформованості музейно-педагогічної компетенції. У зв'язку з цим, пріоритетними завданнями етапу визначені: удосконалення методичної та практичної підготовки; організація науково-дослідницької діяльності, спрямованої на узагальнення та поглиблення професійних знань, умінь і навичок; формування об'єктивної самооцінки майбутнього вчителя для стимулювання самовиховання, самоосвіти, саморозвитку і самотворення особистості фахівця.

Отже, проведене дослідження свідчить, що в педагогічній творчості Василя Лобурця ідеї музейної педагогіки набули теоретичного розвитку та практичної реалізації. Педагогічні погляди вченого й нині слугують підвищенню якості педагогічної освіти та удосконаленню підготовки майбутніх учителів засобом музейно-педагогічної діяльності.

Література:

1. Лобурець В. Є. Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка. Полтава, 1994. 25 с.
2. Павленко Ю. Ретроспектива діяльності музеїв педагогічного профілю як фактор професійної підготовки майбутніх учителів. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету*. Випуск 3 (50). Полтава, 2006. С. 219-225. 242 с.
3. Подих столітньої історії. Полтавський педагогічний університет. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. 216 с.
4. Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України. *Інформаційний збірник МОН України*. 2006. № 36. С. 23-27.
4. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. К. : АПН, 2003. 68 с.